

إِنَّمَا
الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ
فَأَصْلِحُوابَيْنَ
أَخَوَيْكُمْوَاتَّقُوا
اللهَ
لَعَلَّكُمْتُرْحَمُونَ
“Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin ve Allah’tan korkup sakının. Umulur ki esirgenirsiniz.’’ [1]
İkamet ve sefer hâlinde Allahu Teâîâ’nın rızası için müminlerle kardeş olmak, O’nun için sohbet ve kardeşlik oluşturmak amel sahiplerinin en önemli yollarındandır. Hem bu iř, dinimiz tarafından emir ve teşvik edilmiştir; çünkü Allahu Teâîâ için sevmek, imanın en sağlam bağıdır. Allah için insanlarla kaynaşmak, sohbet etmek, muhabbet kurmak ve ziyaretleşmek, muttakilerin peşine düşüğü en güzeli kulluk sebeplerdendir. Bunun faziletini bildiren ve ona teşvik eden pek çok haber gelmiştir. Tabiûnun çoğunluğu müminlerle kaynaşarak ve onları severek Allah için edinilen kardeşlerin çok olmasının müstehap yani sevap ve hayır olduğunu söylemişlerdir; çünkü bunda, rahat zamanlarda bir güzellik, dar ve zor anlarda bir destek, iyilik ve takvada yardımlaşma ve din konusunda kaynaşma mevcuttur.[2] Rabbanî bir âlimin ve kâmil bir mürşidin etrafında halka kurup Hakk’a hizmeti gaye edinen kimseler, kendilerine gereken edep ve vazifeleri bilmelidir. Bu edepler, için temelidir. Yoksa dostluğun hakkı verilemez. Kardeşliği Allah İçin Yapmak ve Kardeşliğin Fazileti Rasulullah (s.a.v) Efendimiz buyurmuştur ki: “Amellerin en faziletlisi Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir.” [3] Demek ki, Allah yolunda birlik ve kardeşlik ciddi bir ameldir. Her hayırlı amelde önce güzeli bir niyet istenir. Sonra onun bu güzellik içinde tamamlanması beklenir. Niyeti güzeli olmayan kimse hayra ulaşamayacağı gibi; güzeli niyetle başladığı bir işini sonuna kadar devam ettirmeyen kimse de hayırdan mahrum kalır. Niçin kardeş olunur? Hedef nedir? Cenab-ı Hak, bize şu hedefi gösterir:
وَتَعَاوَنُوا عَلَى
الْبِرِّ
وَالتَّقْوَى “İyilik ve takva hususunda birbirinizle yardımlaşınız.”[4] Dünyada Allah rızasının ve takvanın dışında kurulan bütün dostluklar, ahirette düşmanlığa dönüşecektir. Hesap günün yegâne sahibi hepimizi şöyle uyarır:
اَلْأَخِلَّاءُ
يَوْمَئِذٍ
بَعْضُهُمْ

لِبَعْضٍ

عَدُوٌّ

إِلَّا

الْمُتَّقِي

06;َdquo;O gün (Allah için birbirini seven) muttakilerin dَ

bütün dostlar birbirinin azılı düşmanı olur.”[5] Önce, Allah için

kurulacak dostluğun fazilet ve faydasını bilmek gerekir. Çünkü bir işe can-ı

gönülden inanmayan insan, onun peşine düşmez ve gereklerini yerine getirmez.

Ebu Talib el-Mekkî (k.s) bu konuda şu temel anlayışı tespit eder: “Kim, Allahu

Teâlârsquo;nın rızası için kardeş olmanın faziletini ve böyle bir

muhabbetin derecesini iyice bilirse, bu yoldaki talep ve hedefine ulaşmak için, kardeşinin

hallerine sabreder; ona teşekkür eder; kendisine yumuşak davranır; sıkıntılarına

tahammül gösterir. Çünkü kıymetli bir şeye talib olan kimseye onu

elde etmek için en değerli şeylerini o uğurda harcaması gerekir.” [6] Âlimlerden

birisi demiştir ki: “Allah için sevdiği kardeşlerini çoğalt. Her mümin

için bir şefaathetki vardır. Belki sen kardeşinin şefaathetkilerinin içinde

bulunursun.”[7] Bu konuda şöyle denilmiştir: “Yüce Allah için

birbirini seven iki kimseden birisinin ahirette makamı diğerinden daha yüksek olur; makamı

aşağı olan kimse onun makamına yüksektir ve kendisine katılır. Aynı şekilde, ahirette

çocuklar anne babalarına, aileler birbirlerine katılarak aynı makama yüksektirler;

çünkü Allah için kardeş edinmek de, dünyaya evlat getirmek gibi bir

ameldir. Allahu Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur: “İman edenler ve

züriyyetlerinden iman ederek kendilerine tabi olanlar var ya, onların züriyyetlerini

kendilerine katarız; biz onların amelinden de hiçbir şey eksiltmeyiz.”[8] Kusurları

Affetmek “O gün kimin iyiliği kötülüğünden fazla ise o

kurtulmuştur.”[9] buyuran Rabbimiz (c.c), bizlere ne güzel edep öğretmiştir.

İlahî ölçü budur. Kullanının her hâlini, gizlisini açığını bilen,

dilediğini cennete, istediğini cehenneme sevk eden Yüce Rabbimiz, mümin kullanının

cennete girmesi için hiç günahsız olmalarını şart koşturmuyor. Onların imanlı

ölmeleri şartıyla, iyiliklerinin biraz fazla gelmesini yeterli görüyor.

Büyük müfessir İbnu Abbas (r.a) der ki: “Ahirette iyilikleri

kötülüklerinden bir fazla olanın hayır terazisi ağır gelir ve sahibi

kurtulur.’’[10] Yüzlerce iyiliği yanında, bir iki kusuruyla din kardeşini zalim ilan

eden kimse, ölçü ve değerlendirmede haksızlık ettiği için kendisi zalim

olmuştur. Allahu Teâlârsquo;nın affettiğini affetmeyip kusurlarını yaymaya

çalışan kimse cehalet ve gafletini ortaya koymuş, bu hâlin kendisinin affedilme yolunu

tıkadığını unutmuştur. İnsanlarda kusur aramak büyük kusurdur. Bir kimse kusurundan

töve etmişken onu hâlâ eski hâliyle değerlendirmek ve hep suçlu

görme daha büyük kusurdur. Kendi kusurlarına bir mazeret bularak nefsi

temize çkardığı hâlide, başkasının geçerli bir mazeretini de suça ekleyip

ona hiçbir çıkış yolu bırakmamak ise en büyük kusurdur. Bir gün,

H. İ. Aleyhisselam, ashabına: -Bir arkadaşınız uyurken rüzgâr elbisesini

açsa ne yapardınız? diye sordu. Onlar da: -Onu örtüp kapatırdık, dediler. H.

İ. Aleyhisselam: -Hayır, aksine onun avretini açardınız! dedi. Ashabı:

-Sübhanallah! Bunu kim yapar? dediler. O da: -Sizden biriniz kardeş hakkında uygunsuz bir

kelime duyar, arkasından ona biraz da kendisi ekleyerek onu olduğundan daha

büyüterek insanlar arasında yayar. İşte, bu yaptığınız onun avretini açmaktır,

dedi. [11] Kusur aramak ve bir kusurdan zevk almak şeytanın ahlakıdır. Güzel ahlakı, iyi

[illegible]

etmezse, hata yapmış olur. Böyle davranan bir kimse hakkında tehdit içeren bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kim bir kusurundan dolayı kardeşinden özür diler de, o bunu kabul etmezse, haksız kazanç ve mal elde edenin günahı gibi günaha girmiş olur.”[18] Hz. Cabir (r.a) rivayetinde ise Efendimiz (s.a.v): "Böyle bir kişi benim havzıma gelmesin"[19] buyurmuştur. Kardeşinin Derdiyle Dertlenmek Rasulullah (s.a.v) Efendimiz buyurur ki: “İnsanların arasına girip onların yükünü çeken ve eziyetlerine tahammül eden müslüman, hiç kimseye karışmayan ve eziyetlerine sabretmeyen müslümandan daha hayırlıdır.”[20] “Kim bir müminin dünya sıkıntılarından birisini giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birisini giderir. Kim, mümin kardeşinin ayıbını örterse, Allah da onun dünya ve ahirette ayıplarını örter. Bir kul, din kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da onun yardımında olur.”[21] Bir insanın işlerini Allahu Teala üstlenirse, onun dünya ve ahirette yüzü güler. İnsanın şerefi diğer insanların zahmetini çekmesiyle ölç ülür. Bana ne başkalarının işinden demek, müminlerin ahlakı değildir. Güzel ahlak, Allah için başkalarının yükünü çekmek, derdiyle dertlenmek ve onları sevindirmektir. Bu öyle bir faziletli iştir ki, Efendimiz (s.a.v) onun kıymetini şöyle beyan etmiştir: “Bir mümin kardeşimin ihtiyacını görme için yürümem, bana, şu mescitte (Mescid-i Nebi’de) oturup bir ay i’tikafa girmekten daha sevimlidir.”[22] Anlatıldığına göre; İbnu Ebi Şübrüme, kardeşlerinden birisinin büyük bir ihtiyacını gördü. Daha sonra bu kardeşi kıymetli bir hediye ile kendisine geldi. İbnu Ebi Şübrüme: “Bu nedir?” diye sordu; adam: “Bana yaptığın iyilik!” dedi. Bunu duyan İbnu Ebi Şübrüme, adama şöyle dedi: “Malını geri al, Allah sana afiyet versin. Eğer sen bir kardeşinden bir ihtiyacını gömesini isteyince o bunu yerine getirmek için kendini zorlamıyorsa, git bir abdest al, dört tekbir getirerek onun üzerine cenaze namazı kıl ve onu ölmüş say!”[23] Kardeşiyle İyi Geçinmek ve Kırıcı Olmaktan Sakınmak Rasulullah (s.a.v) Efendimiz buyurmuştur ki: “Mümin, başkalarıyla güzel geçinen ve kendisiyle güzel geçinilen kimsedir. Başkaları ile iyi geçinmeyen ve kendisiyle muhabbet edilip dostluk kurulamayan kimsede hayır yoktur.”[24] Rasulullah (s.a.v), Enes’e (r.a) hitâben şöyle buyurmuştur: “Yavrucuğum! Kalbinde hiç kimseye kin ve hased bulundurmadan sabahlayıp akşamlamaya gücün yetiyorsa yap!” Rasulullah (s.a.v), sonra şöyle devam etti: “Oğulcağızım! Bu benim sünnetimdir. Benim sünnetimi ihya eden beni memnun edip ihya etmiş olur, beni ihya eden de benimle birlikte cennete girer.”[25] Gerçek sufi, kardeşleriyle tek bir vücud halinde yaşayan kimsedir. Allahu Teâlâ, müminlerin sıfatlarını tanıtırken şöyle buyurmuştur: “Onlar, birbirine kenetlenip perçinlenmiş bir bina gibidirler.”[26] Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “İki müslüman karşılaştığında, musafaha ederek biri diğerine tebessüm ettiğinde, ağacın yapraklarının dökülmesi gibi ikisinin günahları dökülür.”[27] Hadis diğer rivayette şu şekilde bitmektedir: “Aralarından yüz rahmet taksim edilir; doksan dokuzu onların arkadaşına en cana yakın davranan ve arkadaşına güler yüzle karşılayana verilir.”[28] Kardeşinin Hakkını Korumak ve Savunmak Rasulullah (s.a.v) buyurmuştur ki: “Kim bir din kardeşinin arkasından şeref ve haysiyetini savunursa, Allah da kıyamet günü onun yüzünü ateşten korur.”[29] “Bir kimse, din kardeşinin hürmeti çğnendiği, haysiyeti zedelendiği bir zamanda onu savunmayıp sahipsiz bırakırsa, Allah da onu kendisinin yardımını çok istediği bir yerde yalnız ve sahipsiz bırakır. Bir

müslümanın hümeti çğnendiği, şerefi ayaklar altına alındığı bir yerde ona yardım edip savunan kimseye de Allah, yardıma çok muhtaç olduğu bir yerde kendisine yardım eder.”[30] Ebu Talib el-Mekkî (k.s) Allah için din kardeşine nasıl yardım edileceğini şöyle belirtir: “Bir müminin diğer mümin kardeşine yardım etmesi; onu malı, dili, kalbi ve fiilleriyle desteklemesi ile olur. Ç ünkü Allah için yardım bu dört şey ile gerçekleşir. Şöyle ki: Mümin kardeşinin bizzat kendisine ihtiyacı olunca nefsi ile fiilen yardım etmelidir. Mümin kardeşi sözü hakarete maruz kalınca diliyle onu savunmalıdır. Maddi ihtiyacı olunca malını paylaşarak yardımına koşmalıdır. Bir de, en azından dar ve zor anlarında kendisine selamet dileyerek, iyi hâlini isteyerek kalbiyle destek vermelidir. İnsanın, gıyabında kardeşinin hatırını koruması, onu güzövgüyle anması, iyiliğini yayması, kusurlarını saklaması ve hatalarını örtmesi gerekir.”[31] Ahnef b. Kays’a: “Senin için hangi kardeşlerin daha sevimlidir? diye sorulduğunda: “Noksanımı kapatan, hatamı örten, hastalığımı kabul edenler.” demiştir. Kardeşine Karşı Kibirden Kaçınmak ve Tevazudan Ayrılmamak Rasulullah (s.a.v), tevazu ahlakında zirvede idi. O, hür olsun köle olsun, herkesin davetine icabet ederdi. Bir yudum süt veya bir tavşan bacağı da olsa, hediye kabul eder, onları yer, içer ve karşılık verirdi. Tevazunun Öiç üsü: Hakiki tevazu kibir ve zillet arasında orta yolu tutarak alçak gönüllü olmaktır. Kibir, insanın nefsinin, olduğunun üstüne çıkarmasıdır. Zillet ise, insanın nefsinin, hakir görülüp hakkının zayıf edileceği bir duruma getirmesidir. Bir hadis-i kudsi de kullar şöyle uyarılır: “Büyükük benim ridam, ululuk izârımdır. Kim bu ikisinden biriyle benimle çekişmeye (yarışa) girerse, onu helak ederim. Onu Cehenneme atarım.”[32] Kardeşini Nefsi Gibi Gözötlemek ve Ona İyilikte Bulunmak “Sizden hiçbiriniz, kendi nefsi için istediğini ve sevdiği şeyleri din kardeşi için de isteyip sevmedikçe gerçek bir mümin olamaz,”[33] hadis-i şerifi bu konuda her şeyi ifade edecek kadar özüdür. Hadis tasavvuftaki “fenâ fil ihvan” anlayışının temelidir. Başkasına infak ve karşılıksız sevgi, ancak gerçek ve kuvvetli bir imanla elde edilebilir. Allahu Teâlâ’yı yakinen tanımayan ve O’nun yüce sevgisiyle eşyayı gönlünden atamayan kimse, başkasını karşılıksız sevemez, Allahu Teâlâ’nin rızasını her şeyin üstünde tutmanın nasıl olacağını ispat eden şu müminlerden, gerçek iman ve kardeşlik dersini öğrenelim. Kardeşine Sıkıntı Verecek Söz ve İşlerden Kaçınmak Sohbet ve arkadaşlık edeplerinden birisi de, arkadaşlarını kendisini idare etmeye muhtaç etmemek, onu özür dilemek zorunda bırakmamak ve ona zor gelen şeylerle kendisini sıkıntıya sokmamaktır. Allah için kardeş olanlar diğer kardeşinin isteklerini kendi isteklerine tercih edecek bir durumda olmalıdır. Hz. Abbas (r.a) demiştir ki: “Bir gün Rasulullah’a (a.s): Ya Rasulallah! Keşke kendinize insanlardan ayrı olarak gölgesinde oturacağınız bir çardak yaptırırsanız,” diye bir teklifte bulundum. Bana döndü, şu cevabı verdi: “Allah ruhumu alıp beni rahatlatıncaya kadar bu insanların arasında kalacağım. Onların ökçeme basmalarına, elbisemi çekıştirmelerine katlanacağım.”[34] Geçmiş büyükler arasında hoş karşılanmayan hallerden birisi de, bir kimsenin yolda karşılaştığı bir din kardeşine: “Nereye gidiyorsun?” veya “nereden geliyorsun?” şeklinde sıkı sıkı sorular sorması ve bazen onu yalan söyleme sıkıntısına düşürmesidir. Bu da, hoş görülmemiştir. Böyle bir davranış sünnet olmadığı gibi, edepten de değildir. Bazen insan, arkadaşının, kendisinin nereye gittiğini ve nereden geldiğini bilmesini istemeyebilir. Mücahid ve Ata (rah.), bu tür sualleri uygun bulmazlar ve şöyle derlerdi: “Yolda bir din kardeşinle

karşılaştığın zaman ona: “Nereye gidiyorsun?” veya “nereden geliyorsun?” diye sorma. Bu durumda belki sana doğrusunu söyeler, senin hoşuna gitmez. Belki sana yalan söyeler, buna da onu sen sevk etmiş olursun.”[35]

Kardeşlerine Gıyabında Dua Etmek “Bir kimse kardeşine gıyabında dua ettiği zaman, başında görevli bir melek: ‘Allah o kardeşin için istediğin şeyin aynısını sana da versin,’ diye dua eder.”[36]

hadis-i şerifi bildiriyor ki; kendisini düşünün kimse, din kardeşine hayır dua etmelidir. Çnkü bu onun için daha kazançli olacaktır. Hadisin başka bir rivayetinde, din kardeşine dua eden kimseye, Allahu Teâlâ şöyle buyurur: “Ey kulum, istediğini vermeye önce senden başlarım.”[37]

Rasulullah (s.a.v) Efendimiz buyurmuştur ki: “En makbul dua, kişinin kardeşinin gıyabında yaptığı duadır.”[38]

Ebu Talib el-Mekkî (k.s) der ki: “Kardeşliğin hak ve gereklerinden birisi de kardeşi için gıyabında hususi dua ve istiğfar etmektir. Allah için kardeşliğin bundan başka hiçbir bereketi olmasaydı, bu bile yeterdi. Denilir ki: “Bir kimseye kardeşinin vefat haberi ulaşınca, ona acıyıp affı için istiğfar etse, sanki cenazesinde bulunmuş ve namazını kılmış gibi olur.”

Muhammed b. Yusuf İsfahanî derdi ki: “Allah için sevilen salih kardeş gibisi var mıdır? Sen ölününce ailen ve çocukların mirasını bölüşmekle uğraşırken, Allah yolundaki kardeşin senin hasretini çeker, sana göndereceği hayrı düşünür. Sen toprak altında yatarken o, gece karanlıklarında senin için dua edip ağlar.”

Zunnun el-Mısırî’ye (k.s): “Kiminle arkadaşlık yapayım?” diye sorulunca: “Hastalandığın zaman seni ziyaretine gelen ve bir günaha düştüğünde senin için Allah’a yönelip istiğfar eden kimseyle arkadaşlık yap,” demiştir.[39]

Kardeşlerin gıyabında yapılan dua, kalpteki samimiyeti ispat eder. Bu, çok yüksek bir ahlaktır. O ancak sadık ve vefakâr dostlarda bulunur. Vefanın en zirvesinde bulunan Rasulullah (a.s) Efendimiz, ömrü boyunca her gün ümmeti için dua etmiş, gözü dökmüştür. Miraçta Cenab-ı Hak ile en sırlı ve saklı görüşmesini yaparken bile, salih ümmetine vefasını göstermiştir. Allahu Teâlâ kendisine özü selam ve salat ettiğinde, “Selam bize ve salih kulların üzerine olsun” temennisiyle, o huzurda sevdiklerini zikretmiştir. Bundan daha yüksek bir dostluk ve vefa olur mu? Ona, Allah katında en makbul, en layık, en bereketli salat ve selam, hürmet ve ihtiram olsun.[40]

Rasulullah (a.s): “Sizden birisi, Ebu Damdam gibi olamıyor mu?” diye sordu. Ashâb: “Ebu Damdam ne yapardı?” diye sorduklarında, Efendimiz (a.s): “O her sabah: ‘Bugün bana zulmedene (gıybetimi yapıp haksızlık edene) hakkımı bağışladım. Bana vurana vurmayacağım, sövene sövmeyeceğim, zulmedene zulmetmeyeceğim’ derdi.”[41]

Kardeşim! Eğer şeref ile yaşamak, huzur ile ölmek ve arkandan hayırla anılmak istiyorsan -mümkünse- hiç kimsenin minneti altına girme. Kimseye yük olmamaya çalış. Allah için başkasına hizmet et, fakat kimseden nefsin için hizmet ve hürmet bekleme. Sana mal değil, selam verenlere bile daha hayırlısı ile karşılık ver.[42]

Rivayet edilir ki; Hz. Resûlullah (s.a.v), ashabından birisi ile bir ağaçlık bölgeye girdi; oradaki erak ağacından iki tane misvak kesti. Onlardan birisi eğri, diğeri düzgündü. Efendimiz (s.a.v) eğri olanı kendisine sakladı, düzgün olanı sahabeye verdi. Sahabi: “Ya Rasulullah! Siz bu düzgün olana daha layıksınız.” deyince, Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdular: “Bir kimse birisiyle bir saat bile arkadaş olsa, Allah muhakkak o arkadaşlığın hakkını sorar; arkadaşına karşı, Allah’ın koyduğu hakkı korudu mu yoksa zayı mi etti diye hesaba çeker.”[43]

Kısacası kardeşliğin hakkını ve hukukunu yerine getirenler, bu güzü amelın bereketini ve

faziletini elde ederler. Fakat bu şartlara riayet etmeyenler veyahut edemeyenler bunca güzelliklerden mahrum kalırlar. Allahu Teâlâ’dan isteğimiz sadatların himmet ve bereketiyle bu güzel yolda, bu güzel insanlarla, güzel münasebetler kurup, güzelleşmek ve büyüklerin keyfini getirmek ve Rabbimizin rızasına ermek. Rabbimiz bizleri samimi kardeşler eylesin… Amin…

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)